

vahvistaa ihmisten yhteiskunnallista toimijuutta ja tähdätä konkreettisemmin epäsuotuisien asiointilojen muuttamiseen. Ajatuksena ei niinkään ole, että tutkija osallistaa toimijat mukaan tutkimukseen, vaan että tutkija osallistuu yhteiskunnallisiin kamppailuihin ja tuo niiden käyttöön tutkijan työkalunsa. Tutkimusta ei siis taistelevassa tutkimuksessa nosteta itsearvoiseen asemaan, vaan tutkimus upotetaan osaksi yhteiskunnallista muutospyrkimystä.

Taistelevassa tutkimuksessa osallistutaan toimintaan ”yhdenvertaisuuden ja oikeudenmukaisuuden puolesta” (s. 15), olkoon kyse sitten vaikka jonkin sorretun ihmisryhmän aseman parantamisesta tai koko yhteiskuntajärjestyksen muuttamiseen tähtäävästä kamppailusta. Vaikka kirjassa on selvä vasemmistolainen ote, siinä ei hahmotella mihinkään tarkkarajaiseen ideologiaan tai dogmiin sitoutuvaa tutkimusta. Mistään 1970-luvun uudelleentulemisestä ei siis ole kyse, vaan taistelevaa tutkimusta esitellään varsin pluralistisessa ja myös ei-taistelevan tutkimuksen salivassa hengessä.

Kirja on jaettu kolmeen osaan. Niistä ensimmäisessä käsitellään taistelevan tutkimuksen ideoita ja sen historiallisia juuria sekä pohditaan taistelevan tut-

kimuksen tekemisen mahdollisuuksia yliopistossa. Toisessa ja laajimmassa osassa esitellään taistelevan tutkimuksen suuntauksia ja sovellusalueita sekä esitetään taistelevan tutkimuksen teesit. Viimeisessä osassa käsitellään yleisemmällä tasolla käynnissä olevia yhteiskunnallisia kamppailuja ja erilaisia muutosstrategioita sekä viitteellisesti hahmotellaan, mikä taistelevan tutkimuksen rooli niissä voisi olla.

Suomalaisen lukijakunnan näkökulmasta kirjan tärkeintä tiedollista antia on epäilemättä taistelevan tutkimuksen kattokäsitteen alle luettavissa olevien suuntausten ja käytäntöjen esittely. Niiden käsittely on jäsennetty alalukuihin ”Tiedosta valta”, ”Näe ja kirjoita toisin”, ”Toimi yhdessä” ja ”Ryhdy vastarintaan”, jotka niminä kuvaavat väljästi niitä näkökulmia, joista taistelevaa tutkimusta kussakin lähestytään. Liikkeelle lähdetään Paulo Freiren sorrettujen ja vapautuksen pedagogiikasta, johon kuuluva maailman havainnointi ja siitä oppiminen yhdessä sorrettujen tai vaiennettujen kanssa on kirjoittajien mukaan ”taistelevan tutkimuksen tärkeä freireläinen ydin” (s. 118). Vapautuksen pedagogiikan lisäksi käsitellään myös vapautuksen teologiaa, psykologiaa ja sosiologiaa. Toinen toistuva sana on ”kriittinen”: käsiteltävinä ovat muun muassa kriit-

Tienviittoja taistelevaan tutkimukseen

Juha Suoranta & Sanna Ryytänen: *Taisteleva tutkimus*. Helsinki: Into Kustannus, 2014. 393 s. ISBN 978-952-264-297-4.

Sosiologiaan on usein liitetty emansipatorisia ihanteita, mutta silti vain murto-osa sosiologiasta on taistelevaa Juha Suorannan ja Sanna Ryytänen *Taisteleva tutkimus* -kirjan tarkoittamassa mielessä. Taistelevuus ei kirjassa viittaa ainoastaan tutkimuksen yhteiskunnallisiin päämääriin vaan myös tutkimuksenteon tapaan: taisteleva tutkimus on toiminnallista, osallistuvaa ja toimijoiden yhdenvertaisuutta kunnioittavaa. Pelkkä epäkohdientien esiin nostaminen tutkimuksen keinoin ei vielä riitä, vaan tutkimuksen pitäisi myös

tinen kartografia, kriittinen antropologia ja etnografia sekä kriittinen ja osallistuva toimintatutkimus. Taistelevaa tutkimusta esitellään myös sitä kautta, ketkä sitä tekevät tai keiden kanssa sitä tehdään: alkupe- räiskansojen kolonisaatiokriittinen tutkimus, työläistutkimus ja yhteiskunnallisissa liikkeissä harjoitettava militantti- tai aktivistitutkimus ovat kirjassa käsiteltyjä taistelevan tutkimuksen haaroja. Koska taisteleva tutkimus on lähes kaikkialla marginaalista, tieto siitä on hajallaan eri paikoissa, minkä vuoksi on erityisen hienoa, että suomalaiset lukijat löytävät sitä nyt kootusti yksien kansien välistä. Tutustua kannattaa myös kirjan nettisivuihin, joilta löytyy lisää linkkejä kirjallisuuteen ja taistelevan tutkimuksen tekijöihin.

Kirjassa ei mennä kovin syvälle yksittäisiin suuntauksiin, eikä siinä kuvata yksityiskohtaisemmin mitään esimerkkitutkimusprosessia. Kirjoittajat toteavat, että taistelevaan tutkimukseen kuuluu ”yleismetodologisia esityksiä kohtaan tunnettu epäily” (s. 112), eivätkä hekään selvästi ole halunneet kirjoittaa mitään menetelmäopasta. Tämän kääntöpuolena on, että metodologiselta kannalta kirja jää paikoin iskulausetasolle korostamaan yhdessä toimimisen tärkeyttä. Konkreettiset tapausesimerkit kuitenkin antavat lukijalle käsityksen siitä, millaisia

eri keinoja taisteleva tutkija voi hyödyntää ja mitä kaikkea taisteleva tutkimus voi käytännössä olla.

Toisaalta kirjassa luetaan taistelevan tutkimuksen käsitteen alle niin laaja joukko erilaisia käytäntöjä, että herää jo kysymys, mikä niistä kaikista tekee varsinaisesti tutkimusta. Kirjassa tutkimus käsitetään hyvin laveasti tarkoittamaan vähän kaikenlaista toimintaa, jossa tehdään havaintoja maailmasta ja esitetään niistä tulkintoja. Myös kirjoittajien taustatieteenalat vaikuttavat kirjan painotuksiin: aikuiskasvatuksen professorina toimiva Suoranta ja sosiaalipedagogiikan yliopistonlehtorin tehtävää hoitava Ryyänen korostavat paljon opinnollisuutta ja kasvatuksellisuutta olennaisina tutkimusprosessin osina. Sen sijaan prosessin lopputuote eli tieteellinen tutkimusteksti, joka yleensä näyttäytyy koko tutkimuksen ytimenä, on taistelevassa tutkimuksessa vain yksi eikä vielä sellaisenaan riittävä keino kertoa tutkimuksesta.

Taisteleva tutkimus vaatiikin sekä tutkimuksen tekemisen että sen arvioinnin ajattelemista monella tavalla uusiksi. Kirjoittajien mukaan taistelevan tutkimuksen keskeisiä arviointikriteerejä ovat avoimuus, yhteiskunnallinen reagoitokyky ja muutosvoimaisuus. Avoi-

muus viittaa sekä tutkimuksen arviointiin yhdessä siihen osallistuneiden kanssa että siihen, että tutkimuksesta tulisi viestiä selkokielellä eri yleisöt huomioon ottaen. Yhteiskunnallisella reagoitokyvyllä tarkoitetaan sitä, kykeneekö tutkimus vaikuttamaan toivotulla tavalla kohteena oleviin asiointiloihin ja tukemaan siihen osallistuneiden ihmisten ”kansalaishyveiden”, kuten solidaarisuuden ja yhteisvastuullisuuden, vahvistumista. Muutosvoimaisuuden kriteerillä puolestaan arvioidaan yleisemmin tutkimuksen jo toteutuneita tai tulevia yhteiskunnallisia vaikutuksia. Kirjoittajat eivät esitä, että kaikkea yhteiskuntatutkimusta tulisi arvottaa tällaisin kriteerein, mutta he kuitenkin argumentoivat vahvasti sen puolesta, että yhteiskuntatieteilijät alkaisivat miettiä tutkimustyötään myös tällaisista näkökulmista.

Taisteleva tutkijuus ladataan kirjassa täyteen siinä määrin korkeita ihanteita ja haastavia tavoitteita, että myötämielisinkin lukija saattaa alkaa ajatella, että ehkä perinteistä tutkijalähtöistä tutkimusta tekemällä kuitenkin pääsee helpommalla. Eikä monelle tietysti kyse ole niinkään helppouden tavoittelusta vaan halusta itsenäiseen asioiden pohdiskeluun ja omien tulkintojen esittämiseen. Taistelevassa tutkimuksessahan tutkija joutuu osallistujien yh-

denvertaisuuden ja hierarkiatomuuden varmistamiseksi soveltamaan oman toimintansa siihen, mitä tutkimukseen osallistuvat haluavat tutkimuksella tavoitella ja millaisen tiedon he kokevat hyödylliseksi. Onkin ymmärrettävää, että monet tutkijat erottavat tutkimuksen ja kollektiivisen poliittisen toiminnan omiksi kentikseen ja noudattavat niillä erilaisia toimintalogiikoita.

Myös akateemisen maailman nykykäytännöt rajoittavat merkittävästi mahdollisuuksia tehdä taistelevan tutkimuksen kaltaista aikaa vievää ja sitoutunutta tutkimusta, kuten kirjoittajat useassa kohtaa toteavat. Ulkomaisia taistelevia tutkijoita käsittelevät tapausesimerkit osoittavat lisäksi, että joskus taistelevaksi tutkijaksi ryhtyminen voi johtaa jopa potkuihin. Silti kirjassa ei lasketa syytä kokonaan yliopistoinstituution harteille, vaan myös yksittäisiä tutkijoita herätellään: kyse on myös heidän valinnoistaan. *Taisteleva tutkimus* haastaakin tutkijalukijoitaan pohtimaan, palveleeko heidän tutkimuksensa todella juuri sellaisia päämääriä kuin he ehkä pohjimmiltaan haluaisivat, ja mitä pitäisi mahdollisesti tehdä toisin.

Viime keväänä ilmestyneestä *Taistelevasta tutkimuksesta* on ilmestynyt jo lukuisia arvioita ja lehtijuttuja, ja kirjan kirjoittajat ovat kiertäneet ahkerasti esitte-

lemässä sitä eri tilaisuuksissa. Kiinnostusta taistelevaan tutkimukseen näyttäisi siis olevan olemassa. On mielenkiintoista nähdä, realisoituuko tämä kiinnostus taistelevan tutkimuksen yleistymisenä ja löytääkö taisteleva tutkimus laajemmin paikkansa myös yliopistoinstituution sisältä.

Mari Kuukkanen